ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ «ΣΤΟΧΑΣΜΟΥ»

S. FREUD

Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΩΣ ΣΤΗΝ ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ Χ. Α. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗ
Ε. ΜΠΟΓΔΑΝΟΥ
ΠΡΟΛΟΓΟΣ Κ. Ν. ΚΥΡΙΑΚΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ: ΚΥΡΙΑΚΗ
ΑΘΗΝΑΙ, 1941

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ «ΣΤΟΧΑΣΜΟΥ»

S. FREUD

Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΩΣ ΣΤΗΝ ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ Χ. Α. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗ
Ε. ΜΠΟΓΔΑΝΟΥ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ Κ. Ν. ΚΥΡΙΑΚΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ: ΚΥΡΙΑΚΗ
ΑΘΗΝΑΙ, 1941

Πρόλογος

Κάθε ἐργασία, ὁμιλία ἢ ἄρθρον τοῦ *Freud*, εἶναι κι' ἕνα φῶς στὸ σκοτεινὰ βάθη τοῦ ἐσωτερικοῦ μας κόσμου, διαφώτιση μιᾶς πλευρᾶς, ἢ λύση ἑνὸς προβλήματος. Ὁ μελετητής του, μὲ κάθε νέα μελέτη, πλουτίζει τὸ ὄργανον τῆς παρατηρήσεως του μ' ἕνα ἐπὶ πλέον φακόν. Τὸ ὑποσυνείδητον, ὁ ἄγνωστος αὐτὸς ρυθμιστὴς τῆς ψυχικῆς μας ζωῆς, πάυει γι' αὐτὸ νὰ εἶναι τελείως ἀπρόσιτον. Μὲ τὸ φῶς τῆς ψυχαναλύσεως μπαίνει στοὺς δαιδάλους του, καὶ ὁδηγούμενος περιπλανᾶται, ἀλλὰ ὄχι ἄσκοπα, διαφωτίζει, κάθε ἐπιτυχία του, κάθε νέα διαφώτηση, εἶναι κι' ἕνας σταθμὸς μιὰ δυνατότης, γιὰ τὴν ἀπολύτρωση, ἀπὸ τὴ σκλαβιὰ τοῦ ὑποσυνείδητου ἕνα μέσο γιὰ τὴν χαλιναγώγησή του. Οἱ κατακτήσεις αὐτὲς καὶ ὁ πλουτισμὸς τῶν μέσων καὶ τῶν ἱκανοτήτων ἐλέγχου ἐπὶ τοῦ ὑποσυνειδήτου δὲν ἔχει μόνον τὴν θεωρητικὴν ἀλλὰ καὶ τὴν πρακτικὴν σημασίαν τὸ γνῶθι σ' αὐτόν, δὲν παραμένει λέξη κενή, ἔχει ζωτικὸ γιὰ τὴν καθημερινὴ ζωὴ περιεχόμενο καὶ παράλληλα ἔχει κεφαλαιώδη γιὰ τὸ γιατρὸ σημασία ἀπὸ τὴν ἄποψι τόσον τὴ διαγνωστικὴ ὅσο καὶ τὴ θεραπευτική. Στὴν ὁμιλία ποὺ ἐπακολουθεῖ ὁ *Freud* πραγματεύεται τὸ θέμα τῆς μεταβιβάσεως, τῆς προσκολλήσεως δηλαδὴ τοῦ ἀσθενοῦς στὸ γιατρὸ τῆς μεταβιβάσεως τῶν αἰσθημάτων στὸ πρόσωπο τοῦ γιατροῦ. μεταβιβάσεως ποῦ ἄλλοτε πέρνει χαρα-

κτήρα συγκεχυμένης ἐρωτικῆς ἀπαιτήσεως ἄλλοτε ἀχωρίστου φιλίας καὶ ἄλλοτε χυδαΐας ἕλξεως.

Τὰ ἀναλύει μὲ τὸν γνωστὸ τρόπο του ὅπως καὶ μὲ τὴ γνωστή του εἰλικρίνεια, δίδει τὰς κατακτήσεις τῆς ψυχαναλύσεως ἐπ' αὐτῆς ὅπως καὶ τὶς ἀδυναμίες της.

Ἡ παροῦσα ἔκδοσις εἶναι μιὰ ἀπαρχή, θὰ ἐποκολουθήση σειρὰ ἐργασιῶν τοῦ *Freud*. Θὰ καταβληθῆ δὲ σ' αὐτὲς κάθε προσπάθεια ὥστε ὅσον εἶναι ἀνθρώπινα δυνατὸν νὰ γίνουν προσιτὲς σὲ πλατύτερο κοινό.

Κ. Ν. ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Ἡ Θεωρία τῆς μεταβιβάσεως στὴν Ψυχανάλυση

Μὲ ὅσα εἶπα σὲ προηγούμενες ὁμιλίες μου, εἶμαι βέβαιος πῶς ἐκίνησα τὸ ἐνδιαφέρον σας καὶ γέννησα μιὰ διάθεση ἀναμονῆς ποὺ δὲν πρέπει ν᾽ ἀποτελέση γιὰ σᾶς πηγὴ ἀπαγοητεύσεως. Θὰ σκέφτεσθε ὅτι σᾶς ὡδήγησα ἀνάμεσα στὶς λίγο ἢ πολὺ ἐνδιαφέρουσες λεπτομέρειες τοῦ ψυχαναλυτικοῦ ὑλικοῦ, μὲ τὸ σκοπὸ νὰ κερδίσω χρόνο, χωρὶς νὰ σᾶς πῶ, οὔτε μιὰ λέξη γιὰ τὴ θεραπεία πάνω στὴν ὁποία στηρίζεται μολαταῦτα, ἡ δυνατότητα τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ψυχαναλύσεως.

Ὄχι νιατὶ δὲ θὰ εἶναι πραγματικὰ σωστὸ νὰ ὑπεκφύγω καὶ νὰ σᾶς ἀφήσω στὴν ἄγνοια ἑνὸς καινούργιου γεγονότος, χωρὶς τὴ γνώση τοῦ ὁποίου, ἡ ἀντίληψή σας πάνω στὰ σχετικὰ μὲ τὶς ἀρρώστειες ποὺ ἐξετάσαμε θὰ ἦταν περιωρισμένη.

Δὲν περιμένετε ἀπὸ μένα, τὸ ξέρω, μύηση στὴν τεχνική, στὸν τρόπο τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ἀναλύσεως γιὰ σκοποὺς θεραπευτικούς. Θέλετε μόνο νὰ γνωρίσετε ἔτσι γενικά, ποιὸς εἶναι ὁ τρόπος ἐνέργειας τῆς ψυχαναλυτικῆς ψυχοθεραπείας καὶ ποιὰ περίπου εἶναι τ᾽ ἀποτελέσματά της. Ἔχετε δικαίωμα ἀναμφισβήτητο νὰ τὸ μάθετε, μολαταῦτα δὲν θὰ σᾶς πῶς τίποτε, προτιμῶντας νὰ σᾶς ἀφήσω νὰ βρῆτε τὸν τρόπο τῆς ἐνέργειας καὶ τ᾽ ἀποτελέσματα αὐτά, μὲ τὶς ἴδιες σας δυνάμεις.

Σκεφθῆτε μόνο. Γνωρίζετε ὅλες τὶς ἀπαραίτητες προϋποθέσεις τῆς ἀρρώστειας, ὅλους τοὺς συντελεστὰς τῶν ὁποίων ἡ ἐνέργεια πέρνει μέρος στὴν ἀρρώστεια τοῦ προσώπου ποὺ ὑποφέρει. Ἀπὸ πρώτη ὄψη φαίνεται πῶς δὲν ὑπάρχει θέση γιὰ μιὰ θεραπευτικὴ ἐνέργεια, κι᾿ ὅμως:

Πρῶτ᾿ ἀπ᾿ ὅλα ἡ κληρονομικὴ προδιάθεση, θὰ μιλοῦμε γι᾿ αὐτὴ σπάνια, γιατὶ ἄλλοι ἐπιμένουν κατὰ ἕνα δραστήριο τρόπο κι᾿ ἐμεῖς δὲν ἔχουμε τίποτε νὰ προσθέσουμε σ᾿ ὅτι λὲν ἐκεῖνοι. Δὲ σᾶς φαίνεται ὅμως ὅτι παραγνωρίζουν τὴν ἀξία της. Ἀκριβῶς ἡ ἰδιότητά μας σὰν θεραπευτῶν μᾶς δίνει μιὰν ἰδέα τῆς δυνάμεώς της.

Δὲ μποροῦμε ἄλλωστε τίποτε ν᾿ ἀλλάξουμε, γιὰ μᾶς παραμένει σὰν κάτι τὸ δεδομένο, σὰν δύναμη ποὺ βάζει ὅρια, στὶς προσπάθειές μας.

Ἔρχεται κατόπιν ἡ ἐπίδραση τῶν γεγονότων τῶν πρώτων παιδικῶν χρόνων, στὰ ὁποῖα ἔχουμε τὴ συνήθεια νὰ δίνουμε τὴν πρώτη θέση στὴν ἀνάλυση. Ἀνήκουν στὸ παρελθὸν καὶ δὲ μποροῦμε νὰ τ᾿ ἀγνοήσουμε, νὰ συμπεριφερθοῦμε ἀπέναντί τους σὰν νὰ μὴν ὑπῆρξαν. Ἔχουμε τέλος ὅλα ὅσα συνοψίσαμε κάτ᾿ ἀπ᾿ τὸ γενικὸ ὄνομα τῆς «πραγματικῆς ἀπαρνήσεως» ὅλες αὐτὲς τὶς ἀτυχίες τῆς ζωῆς, ποὺ ἐπιβάλλουν τὴν ἀπάρνηση τοῦ ἔρωτα, ποὺ υἱοθετοῦν τὴ δυστυχία, τὶς οἰκογενειακὲς διχόνοιες, τοὺς ἀτυχεῖς γάμους, χωρὶς νὰ μιλήσουμε γιὰ τὶς δυσμενεῖς κοινωνικὲς συνθῆκες, καὶ τὶς ἠθικὲς ἀπαιτήσεις ποὺ μᾶς πιέζουν. Χωρὶς ἀμφιβολία, εἶναι τόσοι πολλοὶ δρόμοι ἀνοιχτοὶ σ᾿ ἀποτελεσματικὴ ἐπέμβαση, ἀλλὰ μόνο κατὰ τὸν τρόπο πού, κατὰ μιὰ Βιεννέζικη παράδοση, ἐπενέβαινε σὲ διάφορα ζητήματα ὁ Αὐτοκράτωρ Ἰωσήφ, δηλαδὴ ἐπέμβαση εὐεργετικὴ ἑνὸς

πανισχύρου, τοῦ ὁποίου ἡ θέληση παραμερίζει τὶς δυσκολίες καὶ κάνει τ' ἄτομα νὰ ὑποκύπτουν.

Ἀλλὰ ποιοὶ εἴμαστ' ἐμεῖς γιὰ νὰ ἔχουμε τόσο εὐεργετικὴ ἐπίδραση στὸ θεραπευτικὸ πεδίο; Ἡμεῖς οἱ φτωχοὶ καὶ κοινωνικῶς ἀνίσχυροι, ὑποχρεωμένοι νὰ κερδίζουμε τὸ ψωμί μας ἀπ' τὴν ἐξάσκηση τοῦ ἐπαγγέλματός μας, ποὺ δὲν μποροῦμε κὰν νὰ δώσουμε δωρεὰν τὶς φροντίδες μας, στοὺς φτωχοὺς ἀρρώστους μας, τὴ στιγμὴ ποὺ ἄλλοι γιατροὶ ποὺ μεταχειρίζονται ἄλλες θεραπευτικὲς μέθοδες, εἶναι σὲ θέση νὰ τὸ κάμουν.

Ἡ θεραπευτική μας, εἶναι θεραπευτικὴ μακροχρόνιος, τῆς ὁποίας τ' ἀποτελέσματα ἀργοῦν νὰ φανοῦν. Ἂν ρίξουμε μιὰ ματιὰ σ' ὅλους τοὺς συντελεστὲς ποὺ προανέφερα, ἡ προσοχή μας θὰ προσελκυσθῆ ἀπὸ ἕναν, ὁ ὁποῖος καὶ θὰ σᾶς φανῆ ἐπιδεκτικὸς χρησιμοποιήσεως, ὡς σημεῖο ἐφαρμογῆς τῆς θεραπευτικῆς ἐπιδράσεώς μας.

Ἂν οἱ ἠθικοὶ περιορισμοὶ ποὺ ἐπιβάλλει ἡ κοινωνία εἶναι ὑπεύθυνοι γιὰ τὶς στερήσεις ἀπὸ τὶς ὁποῖες ὑποφέρει ὁ ἄρρωστος, ἡ θεραπεία, θὰ σκεφθῆτε, θὰ δυνηθῆ νὰ τὸν ἐνθαρρύνει, ἢ νὰ τὸν παροτρύνει ἀπ' εὐθείας νὰ σταθῆ πάν' ἀπ' τὸν περιορισμὸ αὐτό, νὰ ἱκανοποιηθῆ καὶ ν' ἀποκαταταστήση τὴν ὑγεία του, μὲ τὴν ἄρνηση νὰ συμμορφωθῆ, μὲ τὶς ἰδέες στὶς ὁποῖες ἡ κοινωνία ἀποδίδει μεγάλη σημασία, ἀλλὰ οἱ ὁποῖες σπάνια ἐμπνέουν. Αὐτὸ θὰ σᾶς ἔκανε νὰ φαντασθῆτε ὅτι ἡ θεραπεία ἐπιτυγχάνετε ὅταν ζῆ κανένας ὁλοκληρωτικὰ τὴ σεξουαλιστικὴ ζωή του. Ἂν ἡ ψυχαναλυτικὴ θεραπεία ὑποστήριζε μιὰ τέτοιον ἄποψη θ' ἄξιζε πραγματικὰ τὴ μομφὴ πῶς βρίσκεται σ' ἀντίθεση μὲ τὴ γενικὴ ἠθική, γιατὶ θ' ἀφαιροῦσε ἀπὸ τὸ σύνολο ὅτι θὰ παραχωροῦσε στὸ ἄτομο.

Δὲν ἔχουν ἔτσι τὰ πράγματα. Ἡ συμβουλὴ τῆς ὁλοκληρώσεως τῆς σεξουαλιστικῆς ζωῆς δὲν ἔχει τίποτε τὸ κοινὸ μὲ τὴν ψυχαναλυτικὴ θεραπευτική Στὴν ψυχὴ τοῦ ἀσθενοῦς γίνεται λυσσώδης πάλη ὅπως σᾶς τὸ ἔχω πῆ, μεταξὺ τῆς σεξουαλιστικῆς τάσεως καὶ τῆς ἀπωθήσεως, μεταξὺ τῆς αἰσθησιακῆς καὶ τῆς ἀσκητικῆς πλευρᾶς. Δὲν λύεται τὸ πρόβλημα μὲ τὴν ὑποβοήθηση τοῦ ἑνὸς ἀπὸ τοὺς δυὸ ἀντιπάλους στὸ νὰ καταβάλη τὸν ἄλλον. Βλέπουμε ὅτι στὸν νευρωτικὸ ἐπικρατεῖ ὁ ἀσκητικὸς παράγων, μὲ συνέπεια τὴν ἱκανοποίηση τῆς σεξουαλιστικῆς κλίσεως, μὲ τὴν βοήθεια τῶν συμπτωμάτων. Ὅταν ἀντίθετα, δώσουμε τὴ νίκη στὸν αἰσθησιακὸ παράγοντα, ἡ ἀπώθηση γίνεται εἰς βάρος τῆς ἀσκητικῆς πλευρᾶς, ἡ τελευταία αὐτὴ ἐπίσης θὰ ζητήση τὴν ἱκανοποίηση στὸ σύμπτωμα. Οὔτε ἡ μία, οὔτε ἡ ἄλλη λύση δίνει τέλος στὴν ἐσωτερικὴ σύγκρουση. Πάντα θὰ ὑπάρχη μιὰ ἀνικανοποίητη πλευρά. Εἶναι πολὺ σπάνιες οἱ περιπτώσεις στὶς ὁποῖες ἡ ἐπέμβαση τοῦ γιατροῦ, ἐπειδὴ ἡ σύγκρουση δὲν εἶναι ἰσχυρή, ἀρκεῖ, γιὰ νὰ προκαλέση, ἀποφασιστικὴ λύση Εἶναι δὲ γεγονός, ὅτι ἀνάλογες περιπτώσεις δὲν ἔχουν ἀνάγκη ψυχαναλυτικῆς θεραπείας. Τὰ πρόσωπα πάνω στὰ ὁποῖα ὁ γιατρὸς μποροῦσε νὰ ἐξασκήση μιὰν ἀνάλογη ἐπίδραση, θὰ μποροῦσαν νὰ ἐπιτύχουν τὰ ἴδια ἀποτελέσματα, χωρὶς τὴν ἐπέμβαση τοῦ γιατροῦ. Γνωρίζετε πολὺ καλά, ὅτι, ἂν ἕνας νέος ἐγκαταλείπει τὴν ἀποχὴ γιὰ νὰ συνάψη παράνομες σχέσεις, ἢ ὅταν μιὰ ἀνικανοποίητη γυναῖκα ζητεῖ τὴν ἱκανοποίηση σ' ἄλλον ἄνδρα, δὲν περιμένουν, ὅταν πρόκειται νὰ παρεκτραποῦν νὰ τοὺς συμβουλέψη ὁ γιατρός, ἢ ἀκόμα περισσότερο ὁ ψυχαναλυτής.

Δὲν δίδεται προσοχή, στὴν περίπτωση αὐτή, σ' ἕνα

σημαντικὸ σημεῖο, στὸ γεγονός, ὅτι, ἡ παθογόνος σύγκρουση τῶν νευρωτικῶν, δὲν μπορεῖ νὰ συγκριθῆ μὲ τὴν πάλη ποὺ γίνεται ἀπ᾿ τὶς ψυχικὲς δυνάμεις, στὸ ἴδιο ψυχολογικὸ πεδίο. Στοὺς νευρωτικούς, ἡ πάλη γίνεται μεταξὺ τῶν ψυχικῶν δυνάμεων ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἄλλες βρίσκονται στὸ προσυνείδητο, ἄλλες στὴ συνείδηση καὶ ἄλλες δὲν ἔχουν κἂν ὑπερβῆ τὰ σύνορα τοῦ ἀσυνειδήτου. Γι᾿ αὐτὸ ἡ σύγκρουση δὲν καταλήγει σὲ μιὰ λύση. Οἱ ἀντίπαλοι δὲ βρίσκονται πρόσωπο μὲ πρόσωπο. Ἡ πραγματικὴ λύση δὲν μπορεῖ νὰ ἐπιτευχθῆ, παρὰ μόνο, ὅταν εὑρεθοῦν οἱ ἀντίπαλοι στὸν ἴδιο στῖβο. Πιστεύω πῶς τὸ μοναδικὸ καθῆκον τῆς θεραπευτικῆς, εἶναι ἡ ἐπιτυχία τῆς συναντήσεως αὐτῆς.

Μπορῶ ἀκόμα νὰ σᾶς βεβαιώσω πῶς δὲν εἶσθε καλὰ πληροφορημένος ὅταν πιστεύετε πῶς τὸ νὰ συμβουλεύει κανένας καὶ νὰ καθοδηγῆ στὶς δύσκολες περιστάσεις τῆς ζωῆς ἀποτελεῖ μέρος τῆς ψυχαναλυτικῆς ἐπίδρασης. Ἀντίθετα, ἀποφεύγουμε ὅσο τὸ δυνατὸν τὸν ρόλο τοῦ μέντορα καὶ δὲν ἔχουμε παρὰ μόνο μιὰ ἐπιθυμία, νὰ ἰδοῦμε τὸν ἄρρωστο νὰ πέρνει μόνος του τὶς ἀποφάσεις του. Γι᾿ αὐτὸ τὸ λόγο ἀπαιτοῦμε τὴν ἀναβολή, μέχρι τὸ τέλος τῆς θεραπείας, κάθε σημαντικῆς ἀπόφασης, ποὺ ἀφορᾶ, τὴν ἐκλογὴ τοῦ σταδίου, ἐμπορικὴ ἐπιχείρηση, τὴ σύναψη γάμου ἢ διαζυγίου. Βλέπετε, ὅτι, δὲν εἶναι καθόλου, ὅτι σκεφθήκατε. Μόνον ὅταν βρισκόμαστε μπροστὰ σὲ νεώτατα πρόσωπα χωρὶς ὑποστήριξη καὶ χωρὶς σταθερότητα ἡ ἐπιφύλαξη αὐτὴ παύει νἄχει ἰσχὺ καὶ ὁ γιατρὸς συνδυάζει τὸ ρόλο του καὶ τὸ ρόλο τοῦ παιδαγωγοῦ. Ἐμεῖς τότε ἔχοντας συναίσθηση τῆς εὐθύνης, ἐνεργοῦμε μὲ τὶς ἀναγκαῖες προφυλάξεις, ἀπὸ τὴ δραστηριότητα ποὺ καταβάλω γιὰ ν᾿

ἀμυνθῶ ἐναντίον τῆς μορφῆς πῶς θέλω, μὲ τὴν ψυχαναλυτικὴ θεραπευτική, νὰ σπρώξω τὸν νευρικὸ στὸ νὰ ζήση ὡς τὸ τέλος τὴ σεξουαλιστική του ζωή, θὰ εἴχατε ἄδικο νὰ συμπεράνετε, πῶς ἡ ἐπίδραση ἐξασκεῖται πρὸς ὄφελος τῆς κοινωνικῆς ἠθικῆς. Ἡ πρόθεση αὐτὴ μᾶς εἶναι ξένη, ὅπως καὶ ἡ πρώτη. Εἶναι ἀλήθεια πῶς δὲν εἴμαστε μεταρυθμισταὶ ἀλλὰ παρατηρηταί, δὲ μποροῦμε ὅμως μολαταῦτα νὰ μὴ ἐξετάσουμε τὰ ζητήματα μὲ κριτικὸ μάτι. Ἐπίσης θεωρήσαμε ἄσκοπο νὰ ὑπεραμυνθοῦμε γιὰ τὴ συμβατικὴ φυλετικὴ ἠθική, νὰ ἐγκρίνουμε τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο προσπαθεῖ ἡ κοινωνία νὰ λύση τὸ πρόβλημα τῆς φυλετικῆς ἠθικῆς. Μποροῦμε νὰ ποῦμε καθαρὰ στὴν κοινωνία ὅτι ἐκεῖνο ποὺ ὀνομάζει ἠθικὴ κοστίζει περισσότερες θυσίες ἀπ᾿ ὅσες ἀξίζει καὶ ὅτι οἱ ἀντιλήψεις της στεροῦνται τόσο σταθερότητας, ὅσο καὶ σοφίας. Δὲν παραλείπουμε ν᾿ ἀναπτύξουμε τὶς κρίσεις μας μπροστὰ στοὺς πάσχοντας, τοὺς συνηθίζουμε νὰ σκέφτουνται χωρὶς προκαταλήψεις, ὅπως καὶ γιὰ τ᾿ ἄλλα γεγονότα καὶ ὅταν οἱ θεραπεία τελειώνει γίνονται ἀνεξάρτητοι καὶ σκέπτονται ὅπως τοὺς ἀρέσει, γιὰ μιὰ μέση λύση μεταξύ τους, χωρὶς ἐπιφυλάξεις φυλετικῆς ζωῆς, καὶ τοῦ ἀπολύτου ἀσκητισμοῦ. Εἴμαστε τῆς γνώμης πῶς ἐκεῖνος ποὺ κατώρθωσε ν᾿ ἀνεβῆ πρὸς τὴν ἀλήθεια, ἀφοῦ πάλεψε μὲ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του, εἶναι προφυλαγμένος ἀπὸ κάθε ἀνηθικότητα καὶ μπορεῖ νὰ βρίσκεται σὲ βαθμίδα διαφορετική, στὴν κλίμακα τῶν ἠθικῶν ἀξιῶν, ἀπὸ τὴ βαθμίδα ποὺ βρίσκονται οἱ ἄλλοι στὴν κοινωνία. Ἂς εἴμαστε ἐπιφυλακτικοὶ στὴν ὑπερτίμηση τοῦ ρόλου τῆς ἀποχῆς, στὴ δημιουργία τῶν νευρώσεων. Ἄλλωστε μόνο σ᾿ ἕνα μικρὸ ἀριθμὸ περιπτώσεων, μποροῦμε νὰ ἐξαφανίσουμε τὴν παθογόνο κατάσταση ποὺ

προέρχεται ἀπὸ τὴ στέρηση καὶ τὴ συσσώρευση τῆς *libido*, μὲ σεξουαλικὲς σχέσεις ποὺ συνάπτονται χωρὶς προσπάθεια. Δὲν θὰ ἑρμηνέψετε τὴν ψυχαναλυτικὴ θεραπευτική, λέγοντας πῶς ἐπιτρέπει νὰ ζήση κανένας, ὁλοκληρωτικὰ τὴ σεξουαλικὴ ζωή. Ζητῆστε μιὰν ἄλλη ἑρμηνεία. Διαλύοντας τὴν πλάνη σας πάνω στὸ σημεῖο αὐτό, ἔκαμα μιὰ παρατήρηση, ἡ ὁποία σᾶς βάζει σὲ καλὸ δρόμο. Ἡ χρησιμότης τῆς ψυχανάλυσης, θὰ σκεφθῆτε, συνίσταται χωρὶς ἀμφιβολία στὴν ἀντικατάσταση τοῦ ἀσυνειδήτου μὲ τὴ συνείδηση, στὴ μετάφραση τοῦ ἀσυνειδήτου στὴ συνείδηση. Ἀκριβῶς! Ὁδηγῶντας τ᾽ ἀσυνείδητο στὴ συνείδηση, ἐξαφανίζουμε τὶς ἀπωθήσεις, ἀπομακρύνουμε τοὺς ὅρους ποὺ πρωτοστατοῦν στὸ σχηματισμὸ τῶν συμπτωμάτων, μεταμορφώνουμε τὴν παθογόνο σύγκρουση σὲ φυσιολογικὴ σύγκρουση ποὺ μ᾽ ἕνα ἢ μ᾽ ἄλλο τρόπο, θὰ καταλήξη στὸ νὰ βρῆ τὴ λύση. Δὲν προκαλοῦμε στὸν ἄρρωστο ἄλλο τίποτε, παρὰ αὐτὴ καὶ μόνη τὴν ψυχικὴ μεταβολὴ καὶ στὸ βαθμὸ ποὺ προκαλεῖται, ἐπιτυγχάνεται ἡ θεραπεία. Στὶς περιπτώσεις ποὺ δὲ μποροῦμε νὰ ἐξαλείψουμε μιὰν ἀπώθηση ἢ μιὰν ἄλλη ψυχικὴ λειτουργία τῆς ἰδίας κατηγορίας, ἡ θεραπευτικὴ χάνει τὰ δικαιώματά της.

Μποροῦμε νὰ ἐκφράσουμε τὸ σκοπὸ τῆς προσπαθείας μας, μὲ τὴ βοήθεια πολλῶν τύπων, μποροῦμε νὰ ποῦμε ἀκριβῶς ὅτι ἀναζητοῦμε νὰ κάμουμε συνειδητὸ τὸ ἀσυνείδητο, νὰ ἐξαφανίσουμε τὰ συμπτώματα ἢ νὰ καλύψουμε τὰ κενὰ τῆς μνήμης.

Ἡ ὁμολογία αὐτὴ σᾶς ἀφήνει ἀνικανοποίητους. Εἴχατε σχηματίσει ἀμυδρὴ ἰδέα γιὰ τὴ θεραπεία ἑνὸς νευρωτικοῦ. Εἴχατε φαντασθῆ πῶς ἀφοῦ εἶχεν ὑποβληθῆ στὴ δύσκολη δουλειὰ τῆς θεραπείας μὲ τὴν ψυχανάλυση ἔγινε

ἕνας ἄλλος ἄνθρωπος καὶ νὰ ποὺ ἔρχομε νὰ σᾶς πῶ, πῶς ἡ θεραπεία του συνίσταται στὸ ὅτι, ἔχει λίγη περισσότερη συνείδηση καὶ λιγο περισσότερο ὑποσυνείδητο ἀπὸ πρίν, ὑποτιμᾶτε ὅμως τὴν θεραπεία. Ὁ γιατρεμμένος νευρικὸς ἔγινε πραγματικὰ ἄλλος ἄνθρωπος, ἀλλὰ κατὰ βάθος καὶ αὐτὸ εἶναι ἀναμφισβήτητο, παρέμεινε ἡ ἴδια προσωπικότητά του. Ἔγινε ὅτι μποροῦσε νὰ εἶναι, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴ θεραπεία στὶς πειὸ εὐνοϊκὲς συνθῆκες. Εἶναι πολύ. Ἂν δὲ γνωρίζοντας αὐτά, μπορεῖτε νὰ μιλᾶτε γιὰ ὅτι πρέπει νὰ γίνη, γιὰ ὅλες τὶς προσπάθειες ποὺ πρέπει νὰ κάνουμε, γιὰ νὰ ἐπιτύχουμε τὴν ἀσήμαντη ἀπὸ πρώτη ὄψη μεταβολὴ στὴν ψυχικὴ ζωὴ τοῦ ἀρρώστου. Μὴν ἀμφιβάλλετε ὅμως γιὰ τὴ σπουδαιότητα τῆς διαφορᾶς αὐτῆς τοῦ ψυχικοῦ ἐπιπέδου ποὺ κατορθώσαμε νὰ παραγάγουμε.

Κάμνω μιὰ μικρὴ παρέκβαση γιὰ νὰ σᾶς ρωτήσω ἂν γνωρίζετε τὶ ὀνομάζουμε αἰτιολογικὴ θεραπεία.

Ὀνομάζουμε ἔτσι, μιὰ θεραπευτικὴ μέθοδο ἡ ὁποία ἀντὶ νὰ θίγη τὶς ἐκδηλώσεις μιᾶς ἀσθένειας, ζητεῖ τὴν ἐξαφάνιση τῶν αἰτίων. Ἄρα ἡ ψυχαναλυτικὴ θεραπευτικὴ εἶναι αἰτιολογικὴ ἢ ὄχι ; Ἡ ἀπάντηση στὴν ἐρώτηση αὐτὴ δὲν εἶναι ἁπλή, ἀλλὰ μᾶς δίνει ἴσως τὴν εὐκαιρία νὰ κατατοπισθοῦμε ὡς πρὸς τὴν δυσκολία τοῦ ἐρωτήματος αὐτοῦ. Στὸ σημεῖο ποὺ ἡ ψυχαναλυτικὴ θεραπευτικὴ δὲν ἔχει σὰν ἄμεσο σκοπὸ τὴν ἐξαφάνιση τῶν συμπτωμάτων, παρουσιάζεται σὰν αἰτιολογικὴ θεραπεία.

Ἀλλὰ ἀντιμετωπιζομένη ἀπὸ ἄλλην ἄποψη παρουσιάζεται καὶ σὰν μὴ αἰτιολογική. Ἀκολουθήσαμε ἐπ᾽ ἀρκετὸ χρόνο τὴν ἄλυσσο τῶν αἰτίων ἀνάμεσα τὶς ἀπωθήσεις, μέχρι τὶς ἐνστικτώδεις προδιαθέσεις, μὲ τὴ σχετική τους ἐν-

ταση, στὴν ἐξέλιξη τοῦ ἀτόμου καὶ τὶς παρεκκλίσεις ποὺ παρουσιάζουν ἐν σχέσει μὲ τὴ φυσιολογική τους ἐξέλειξη.

Ὑποθέσατε τώρα πῶς εἴμαστε σὲ θέση νὰ ἐπέμβουμε μὲ χημικὰ μέσα στὴ σύσταση αὐτῶν, ν᾿ αὐξήσουμε ἢ νὰ λιγοστέψουμε τὴν ποσότητα τῆς *lebido* ποὺ ὑπάρχει σὲ μιὰ ὁρισμένη στιγμή, νὰ ἐνισχύσουμε ἕνα ἔνστικτο σὲ βάρος ἑνὸς ἄλλου : Αὐτὸ θὰ ἦταν μιὰ αἰτιολογικὴ θεραπευτική, πρὸς ὄφελος τῆς ὁποίας ἡ ἀνάλυσή μας ἐξετέλεσε τὴν ἐργασία τῆς προγενέστερης καὶ ἀπαραίτητης ἀναγνωρίσεως.

Ὥστε ξέρετε τώρα πῶς δὲν μποροῦμε νὰ σκεφτοῦμε, νὰ ἐξασκήσουμε ἐπίδραση τοῦ εἴδους αὐτοῦ πάνω στὴ λειτουργία τῆς *libido*, ἡ ψυχικὴ θεραπεία μας, θίγει ἄλλον κρῖκον τῆς ἀλύσσου, ἕνα κρῖκον ποὺ ἂν δὲν ἀποτελεῖ μέρος τῆς ρίζας τῶν ὁρατῶν σ᾿ ἐμᾶς φαινομένων, δὲν εἶναι λιγώτερο ἀπομακρυσμένη ἀπ᾿ τὰ συμπτώματα καὶ μᾶς ἔγινε προσιτὴ ὕστερα ἀπὸ πολὺ ἀξιοσημείωτα περιστατικά.

Τὶ πρέπει λοιπὸν νὰ κάνουμε γιὰ ν᾿ ἀντικαταστήσουμε στοὺς ἀσθενεῖς μας τὸ ἀσυνείδητο μὲ τὴ συνείδηση. Γιὰ μιὰ στιγμὴ εἴχαμε πιστέψει ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶναι ἁπλούστατο καὶ μᾶς ἀρκοῦσε ν᾿ ἀνακαλύψουμε τὸ ἀσυνείδητο καὶ νὰ τὸ θέσουμε σὰν νὰ λέμε κάτω ἀπὸ τὰ μάτια τοῦ ἀσθενοῦς. Ἀλλὰ σήμερα γνωρίζουμε πώς εἴχαμε λανθασμένη γνώμη. Ὅτι γνωρίζουμε γιὰ τὸ τὸ ἀσυνείδητο δὲν συμφωνεῖ καθόλου μ᾿ ὅτι γνωρίζει ὁ ἀσθενής, ὅταν τοῦ γνωρίσουμε ὅτι ξαίρουμε· δὲν ἀντικαθιστᾶ τὸ ἀσυνείδητο του μὲ τὴν ἔτσι ἀποκτηθεῖσα γνώση ἀλλὰ τὴν τοποθετεῖ πλάϊ στὴν ἄλλη ποὺ μένει σχεδὸν ἀμετάβλητη. Ὀφείλουμε μᾶλλον νὰ σχηματίσουμε γιὰ τ᾿ ἀσυνείδητο αὐτὸ μιὰ τοπικὴ παράσταση νὰ τὴν ἀναζητήσουμε στὶς ἀναμνήσεις του, ἐκεῖ ποὺ σχηματίστηκε μετὰ ἀπὸ μιὰ ἀπώθηση. Πρέπει νὰ

ἐξαφανίσουμε τὴν ἀπώθηση, διὰ νὰ πραγματοποιηθῆ ἡ ὑποκατάσταση τοῦ συνειδητοῦ εἰς τὴν θέσιν τοῦ ὑποσυνειδήτου. Πῶς μόνοι ὅμως θὰ ἐξαφανίσουμε τὴν ἀπώθηση; Ἐδῶ ἀρχίζει ἡ δεύτερη φάση τῆς ἐργασίας μας. Κατὰ πρῶτο, ἀναζήτηση τῆς ἀπωθήσεως, κατὰ δεύτερο λόγο· ἐξαφάνιση τῆς ἀντιστάσεως ποὺ συγκρατεῖ τὴν ἀπώθηση αὐτή.

Πὼς ἐξαφανίζεται ἡ ἀντίσταση ; Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο μὲ τὴν ἀποκάλυψὴ της καὶ μέ τὴ τοποθέτησή της κάτω ἀπὸ τὰ μάτια τοῦ ἀσθενοῦς κι᾿ αὐτὸ γιατὶ ἡ ἀντίσταση προέρχεται κι᾿ αὐτὴ ἐπίσης ἀπὸ μιὰ ἀπώθηση, εἴτε ἀπ᾿ ἐκείνη ποὺ ζητοῦμε νὰ ἐξαφανίσουμε, εἴτε ἀπὸ μιὰ προγενέστερη. Εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἀντενεργείας ποὺ συντελέστηκε μὲ τὴ πρόσοψη τῆς ἀπωθήσεως τῆς ἀνάρμοστης τάσεως.

Κάμνουμε λοιπὸν τώρα ὅτι θέλαμε νὰ κάμουμε στὴν ἀρχὴ, ἐξηγοῦμε, ἀποκαλύπτουμε καὶ κατατοπίζουμε τὸν ἀσθενῆ γιὰ ὅσα ἐμάθαμε ἀλλ᾿ ἀὐτὴ τὴ φορὰ τὸ κάνουμε ἐκεῖ ποὺ πρέπει. Ἡ ἀντενέργεια ἤ ἡ ἀντίσταση ἀποτελεῖ μέρος ὄχι τοῦ ἀσυνείδητου ἀλλὰ τοῦ ἐγὼ τὸ ὁποῖο εἶναι συνεργάτης μας καὶ αὐτὸ ὅταν ἡ ἀντίσταση δὲν εἶναι συνειδητὴ γνωρίζουμε πὼς ἐδῶ πρόκειται γιὰ τὴ διπλὴ ἔννοια τῆς λέξης «ἀσυνείδητο» τὸ ἀσυνείδητο σὰν φαινόμενο καὶ τὸ ἀσυνείδητο σὰν σύστημα. Αὐτὸ φαίνεται δύσκολο καὶ σκοτεινὸ, κατὰ βάθος ὅμως δὲν εἶναιτὸ ἴδιο πράγμα ; Ἤμεθα ἀπὸ καιρὸ προπαρασκευασμένοι. Περιμένουμε τὴν ἐξαφάνηση τῆς ἀντίστασης, τὴν ἐγκατάλειψη τῆς ἀντίδρασης ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποὺ θὰ τεθοῦν μὲ τὴν ἑρμηνεία τὸ ἕνα καὶ τὸ ἄλλο κάτω ἀπὸ τὰ μάτια τοῦ ἐγώ. Μὲ ποιὲς δυνάμεις ἐργαζόμαστε λοιπὸν σὲ ἀνάλογου εἴδους περιπτώσεις. Ὑπολογίζουμε πρώτ᾿ ἀπ᾿ ὅλα στὴν ἐπιθυμία τοῦ ἀρ-

ρώστου νὰ ἐπανεύρῃ τὴν ὑγεία του, ἐπιθυμία ποὺ τοῦ ἔδωκε τὴν ἀπόφαση νὰ συνεργασθῆ μ' ἐμᾶς, ὑπολογίζουμε ἀκόμα στὴν εὐφυία του τὴν ὁποίαν ἐνισχύουμε μὲ τὴν ὑποστήριξίν μας. Εἶναι βέβαιο πὼς ἡ ἀντίληψη γρηγορώτερα θ' ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀντίσταση καὶ θὰ βρῆ τὴν ἀνάλογη ἐξήγηση.

Ἐὰν σᾶς πῶ κυττάξετε στὸν οὐρανὸ θὰ ἰδῆτε ἕνα ἀερόστατο, θὰ τὸ βρῆτε εὐκολώτερα παρά ἂν σᾶς πῶ ἁπλῶς νὰ σηκώσητε τὰ μάτια πρὸ τὸν οὐρανὸ χωρὶς νὰ σᾶς καθορίσω τὶ θὰ δῆτε. Τὸ ἴδιο ὁ φοιτητὴς ποὺ κυττάζει γιὰ πρώτη φορὰ στὸ μικροσκόπιο δὲν βλέπει τίποτε ἂν ὁ δάσκαλός του δὲν τοῦ πῆ τὶ ἔχει νὰ κυττάξῃ.

Κατόπι ἔχουμε τὰ γεγονότα. Σὲ πλεῖστες ὅσες νευρικὲς παθήσεις στὶς ὑστερίες, στὶς διάφορες νευρώσεις, ἀγχώδεις κτλ. οἱ συλλογισμοί μας ἀποδεικνύονται σωστοί. Μὲ τὴν ἀναζήτηση τῆς ἀπωθήσεως, μὲ τὴν ἀνακάλυψη τῆς ἀντιστάσεως,μὲτὴν ἀποκάλυψη τῆς ἀπωθήσεωςἐπιτυγχάνουμε πραγματικὰ τὴ λύση τοῦ προβλήματος, τὴ κατανίκηση τῶν ἀντιστάσεων, τὴν ἐξαφάνηση τῆς ἀπωθήσεως, τὴ μεταβολὴ τοῦ ἀσυνειδήτου σὲ συνειδητό. Μὲ τὴν εὐκαιρίαν αὐτὴν ἔχουμε τὴν καθαρὴ ἐντύπωση πὼς κάθε ἀντίσταση ποὺ πρέπει νὰ ὑπερνικήσουμε συντελεῖται ἄγριος ἀγώνας μέσα στὴ ψυχὴ τοῦ ἄρρωστου, μιὰ ψυχικὴ πάλη, κανονική, πάνω στὸ ἴδιο ψυχολογικὸ πεδίο μεταξὺ ἀντιθέτων ἐλατηρίων μεταξὺ τῶν δυνάμεων οἱ ὁποῖες ὑποστηρίζουν τὴν ἀντίδραση καὶ τῶν ἄλλων ποὺ τὴν καταπολεμοῦν.

Τὰ πρῶτα κίνητρα εἶναι τὰ παλαιώτερα, ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα προεκάλεσαν τὴν ἀπώθηση καὶ μεταξὺ αὐτῶν εὑρίσκονται μερικὰ μόλις ἐκδηλωθέντα καί τὰ ὁποία φαίνονται

Κατορθώσαμε ἔτσι ν'ἀναζωογονήσουμε τὴ παληὰ σύγ-

κρουση ποὺ εἶχε καταλήξει στὴν ἀπώθηση μὲ τὴν ὑπαγωγὴ σὲ καινούργια ἀναθεώρηση τῆς σύγκρουσης ποὺ φαινότανε πῶς εἶχε πειὰ τελειώσει. Τὰ καινούργια γεγονότα ποῦ φέρνουμε πρὸ τῆς ἀναθεωρήσεως αὐτῆς, συνίστανται, στὴν ὑπενθύμηση στὸν ἄρρωστο, τοῦ ὅτι προγενὲστερη ἀπόφαση ὡδήγησε στὴν ἀρρώστεια ὅτι ἄλλη νεώτερη ἀπόφαση θὰ τὸν ὁδηγήση στὸ δρόμο τῆς θεραπείας καὶ στὴν ὑπόδειξη μας ὅτι ἀπό τὴ στιγμὴ τῆς πρώτης λύσεως ὅλοι οἱ ὅροι ὑπέστησαν σημαντικὲς τροποποιήσεις.

Τὴν ἐποχὴ τοῦ σχηματισμοῦ τῆς ἀρρώστειας τὸ ἐγὼ ἦταν ἀσθενικὸ, παιδαριῶδες καί εἶχε λόγους νὰ θεωρῆ τὶς ἀπαιτήσεις τῆς *libido* σὰν πηγὲς κινδύνων. Σήμερα εἶναι ἰσχυρώτερο, πειὸ πεπειραμένο καὶ ἔχει ἐπὶ πλέον τὸν γιατρὸ ἕνα πιστὸ καὶ ἀφοσιωμένο συνεργάτη. Ἐπίσης ἔχουμε δίκηο νὰ περιμένουμε ὅτι ἡ ἀναγεννηθεῖσα σύγκρουση θὰ ἔχη λύση εὐνοϊκώτερη ἀπὸ τὴν πρώτη φορὰ ὁπόταν κατέληξε σὲ μιὰν ἀπώθηση καὶ ὅπως τὸ προαναφέραμε οἱ ἐπιτυχίες ποὺ ἔχουμε στὶς ὑστερικὲς καταστάσεις, στίς ἀγχώδεις νευρώσεις κτλ. δικαιολογοῦν αὐτὴ τὴν ἀναμονή μας.

Εἶναι μολαταῦτα ἀρρώστειες στὶς ὁποῖες ἂν καὶ οἱ ὅροι εἶναι οἱ ἴδιοι οἱ θεραπευτικὲς μας μέθοδοι δὲν εἶναι ἀποτελεσματικές. Μολαταῦτα πρόκειται, ἐπίσης γιὰ πρωταρχικὴ σύγκρουση μεταξὺ τοῦ ἐγώ καὶ τῆς *libids* σὺγκρουση ποῦ εἶχε κι' αὐτὴ καταλήξη σὲ μιὰ ἀπώθηση ὁποιοσδήποτε κι' ἂν εἶναι ὁ τοπικὸς χαρακτῆρα της.

Στὶς ἀρρώστειες αὐτὲς ὅπως καὶ στὶς ἄλλες, μποροῦμε ν' ἀποκαλύψουμε στὴ ζωὴ τῶν ἀρρώστων, τ' ἀκριβὴ σημεῖα ὅπου ἔγιναν οἱ ἀπωθήσεις, μεταχειριζόμαστε τότε στὶς ἀρρώστειες αὐτὲς τὶς ἴδιες μεθόδους, κάμνουμε τὶς ἴδιες

ὑποσχέσεις τοὺς βοηθοῦμε κατὰ τὸν ἴδιον τρόπο, δηλαδὴ καθοδηγόντας τους, μὲ τὶς παραστάσεις ἀναμονῆς καὶ τὸ διάστημα ποῦ ἐπέρασεμεταξὺ τῆς στιγμῆς ὅπου ἐδημιουργήθηκαν οἱ ἀπωθῆσεις καὶ τῆς παρούσης στιγμὲς εἶναι εὐνοϊκὸ γιὰ τὴν ἱκανοποίητικὴ ἐξέλειξη τῆς συγκρούσεως. Παρ᾽ ὅλ᾽ αὐτὰ δὲν κατορθώνουμε οὔτε τήν ἀπομάκρυνση τῆς ἀντιστάσεως οὔτε τὴν ἐξαφάνηση τῆς ἀπωθήσεως. Οἱ ἄρρωστοι αὐτοὶ παρανοϊκοὶ μελαγχολικοὶ κλπ. παραμένουν ἀνεπίδεικτοι τῆς ψυχαναλυτικῆς θεραπείας, ποιὸς εἶναι ὁ λόγος; Αὐτὸ δὲν προέρχεται ἀπὸ ἔλλειψιν ἀντιλήψεως, ὑποθέτουμε ὅτι χωρὶς ἀμφιβολία οἱ ἄρρωστοι μας εὑρίσκονται σ᾽ ἕνα ὡρισμένο ἐπίπεδο πνευματικό. Τὸ ἐπίπεδο αὐτὸ βεβαιότατα ὑπάρχη στοὺς παρανοϊκούς, τοὺς τόσο ἱκανοὺς γιά παραλόγους συνδυασμούς.

Δὲν μποροῦμε περισσότερο ἐπίσης νὰ πιστέψουμε στὴν ἔλλειψη συντελεστῶν.

Ἀντίθετα μὲ τοὺς παρανοϊκοὺς οἱ μελαγχολικοὶ ἔχουν συνείδηση τῆς ἀρρώστειας, καὶ ὑποφέρουν σοβαρά, αὐτὸ ὅμως δὲν τοὺς κάμνει περισσότερο ἐπιδεκτικοὺς ψυχαναλυτικῆς θεραπείας

Βρισκόμαστε μπροστὰ σ᾽ ἕνα γεγονὸς ποὺ δὲν καταλαβαίνουμε σὲ βαθμὸ μάλιστα ὥστε νὰ διερωτόμαστε μὴ δὲν ἔχουμε ἀντιληφθῆ καλὰ ὅλους τοὺς ὅρους καὶ συντελεστὰς ποὺ μᾶς βοήθησαν νὰ ἐπιτύχουμε σ᾽ ἄλλες νευρώσεις.

Ἐὰν ἐπιμείνουμε στοὺς ὑστερικούς μας καὶ στοὺς ἀρρώστους μας ποὺ ἔχουν προσβληθεῖ ἀπὸ τὴ νεύρωση τῆς ἀγωνίας δὲν θ᾽ ἀργήσουμε νὰ βρεθοῦμε μπροστὰ σ᾽ ἕνα ἄλλο γεγονὸς γιὰ τὸ ὁποῖον δὲν εἴμαστε καθόλου προπαρασκευασμένοι. Παρατηροῦμε ἀκριβῶς ὕστερα ἀπὸ λίγο

καιρὸ ὅτι οἱ ἄρρωστοι φαίνονται ἀπέναντί μας κατὰ ἕνα πρωτότυπο τρόπο.

Πιστεύουμε ὅτι ρίξαμε μιὰ ματιὰ σ᾽ ὅλους τοὺς συντελεστὰς τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ λάβουμε ὑπὸ σημείωση κατὰ τὴ διάρκεια τῆς θεραπείας, ὅτι διευκρινίσαμε τὴν κατάστασή μας, ἐν σχέσει μὲ τὸν ἄρρωστο κατὰ τὸν ποιὸ ἐνδεδειγμένο τρόπο, καὶ νὰ ὅτι πάλι διαπιστώνουμε πῶς γλύστρησε μέσα στοὺς ὑπολογισμούς μας ἕνα στοιχεῖο τὸ ὁποῖον δὲν εἴχαμε λάβει ὑπὸ σημείωση. Τὸ ἀπροσδόκητο αὐτὸ στοιχεῖο μπορεῖ μὰ παρουσιασθῇ μὲ πολλὲς μορφές, ἀρχίζω μὲ τὴν περιγραφὴ τῶν ποιὸ συχνῶν ὄψεων καὶ ἀπὸ τὰ εὐκολώτερα ἐξηγούμενα.

Διαπιστώνουμε εἰδικὰ ὅτι ὁ ἄρρωστος ὁ ὁποῖος δὲν μποροῦσε παρὰ νὰ βρῇ μία διέξοδο στὶς ἐπικίνδυνες συγκρούσεις δείχνει ἕνα ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον γιὰ τὸ πρόσωπο τοῦ γιατροῦ. Ὅτι ἀφορᾶ αὐτό, τοῦ φαίνεται ὅτι ἔχει περισσότερο ἐνδιαφέρον ἀπ᾽ ὅτι ἔχουν οἱ ἴδιες του ὑποθέσεις καί ἀποστρέφει τήν προσοχή του ἀπὸ τὴν ἀρρώστεια ἔτσι οἱ σχέσεις μεταξὺ ἀρρώστου καί γιατροῦ εἶναι ἐπὶ λίγο καιρὸ εὐχάριστες. Ὁ ἄρρωστος φαίνεται ἰδιαιτέρως προληπτικός· φροντίζει νὰ δείξει τὴν εὐγνωμοσύνη του κάθε φορὰ ποὺ τοῦ δίδεται εὐκαιρία καί δείχνει λεπτότητες καὶ ἰδιότητες τοῦ χαρακτῆρος του τὶς ὁποίες δὲν θὰ εἴχαμε ἴσως ζητήσει.

Καταλήγει τέλος στό νὰ ἐμπνεύσει μιὰ εὐνοϊκὴ γνώμη στὸ γιατρὸ κι᾽ αὐτὸς εὐλογεῖ τὴν τύχη ἡ ὁποία τοῦ ἔδωσε τὴν εὐκαιρία νὰ βοηθήση μιὰν ἰδιαιτέρως ἀξιοσημειωτη προσωπικότητα. Ἐὰν ὁ γιατρὸς ἔχει τὴν εὐκαιρεία καὶ ὁμιλήσει μὲ τὸ περιβάλλον τοῦ ἀρρώστου διαπιστώνει μὲ ἱκανοποίηση ὅτι ἡ συμπάθειά του γιὰ τὸν τελευταῖον αὐτὸν

εἶναι ἀμοιβαία. Στὸ περιβάλλον του ὁ ἄρρωστος δὲν παύει νὰ ἐπαινεῖ τὸν γιατρὸ στὸν ὁποῖον βρίσκει κάθε μέρα καὶ καινούργια προσόντα. Δὲν ὀνειρεύεται παρὰ σᾶς, ἔχει σὲ σᾶς τυφλὴ ἐμπιστοσύνη. Ὅτι λέτε εἶναι γι' αὐτὸν λόγια τοῦ εὐαγγελίου σᾶς λένε τὰ πρόσωπα τοῦ περιβάλλοντός του, μέσα στοὺς ἄλλους ὅμως ἀκοῦτε καὶ μιὰ φωνὴ ἡ ὁποία ὑπερβάλλει ὅλους ποὺ σᾶς λέει.!: Γίνεται ἐνοχλητικὸς ἐφ' ὅσον δὲν ὁμιλεῖ παρὰ γιὰ σᾶς καὶ δὲν ἔχει παρὰ τὸ ὄνομά σας τὸ στόμα του.

Ὑποθέτω πὼς ὁ γιατρὸς θὰ εἶναι ἀρκετὰ ταπεινὸς ὥστε νὰ μὴ δῆ σ' αὐτοὺς τοὺς ἐπαίνους παρὰ τὴν ἔκφραση τῆς ἱκανοποιήσεως ποῦ δίδουν στὸν ἄρρωστο οἱ ἐλπίδες ποὺ τοῦ δίδει καὶ τ' ἀποτέλεσμα τῆς διευρύνσεως τοῦ πνευματικοῦ ὁρίζοντα ποὺ εἶναι συνὲπεια τῶν ἐκπληκτικῶν προοπτικῶν ἀποκαταστάσεως τῆς ὑγείας ποὺ τοῦ ἀνοίγει ἡ θεραπεία.

Ἔτσι ἡ ἐξέλειξη τῆς ὑγείας κάτ' ἀπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς κάμνει σημαντικὲς προόδους, ὁ ἄρρωστός ἀντίλαμβάνεται τίς παρατηρήσεις ποὺ τοῦ ἐπιβάλλονται, ἐμβαθύνει στὰ προβλήματα ποὺ θέτει μπροστά του ἡ θεραπεία, ἀναμνήσεις καὶ ἰδέες συρρέουν ἄφθονες, ἡ ἀσφάλεια καὶ ἡ ἀκρίβεια τῶν ἑρμηνειῶν γεννοῦν τὴν ἔκπληξη τοῦ ἰατροῦ ὁ ὁποῖος μὲ ἱκανοποίηση διαπιστώνει τὴ σπουδὴ μὲ τὴν ὁποῖα ὁ ἄρρωστος παραδέχεται τοὺς ψυχολογικοὺς νεωτερισμοὺς, οἱ ὁποῖοι σὲ πλείστους ὑγιεῖς προκαλοῦν τὴν πειὸ μεγάλην ἀντίδρρση.

Στὴ καλὴ στάση τοῦ ἀρρώστου κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ψυχαναλυτικῆς θεραπείας ἀνταποκρίνεται καὶ μία ἀντικειμενικὴ βελτίωση τῆς παθολογικῆς κατάστασης. Βελτίωση διαπιστούμενη ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμο.

᾿Αλλὰ οἱ εὐνοϊκὲς συνθῆκες δὲν διαρκοῦν, ἔρχεται ἡ ἡμέρα τῆς συγχύσεως, ἀρχίζουν οἱ δυσκολίες τῆς θεραπείας, ὁ ἀσθενὴς διατείνὲται, ὅτι δὲν τοῦ ἔρχεται στὸ νοῦ καμμιὰ ἰδέα. Καθαρὰ βλέπουμε πὼς δὲν ἐνδιαφέρεται πειὰ γιὰ τὴ ψυχαναλυτικὴ ἐργασία καὶ μὲ ἐλαφρὴ καρδιὰ ἐγκατέλειψε τὶς ὑποδείξεις ποὺ τοῦ εἶχαν γίνει, δηλαδὴ νὰ λέει ὅτι τοῦ κατεβαίνει στὸ κεφάλι χωρὶς κρίσεις κι᾿ ἐπικρίσεις. Συμπεριφέρεται σὰν νὰ μὴν εἶναι ὑπὸ θεραπείαν καὶ σὰν νὰ μὴν βρίσκεται σὲ συνεργασία μὲ τὸν γιατρὸ.

Εἶναι καταφανὲς ὅτι κάτι τὸν βασανίζει, κάτι τὸ ὁποῖον δὲν θέλει νὰ ὁμολογήση. Εἶναι μιὰ ἐπικίνδυνη γιὰ τὴ θεραπεία κατάσταση.

Εὑρισκὸμαστε χωρὶς ἀντίρρηση μπροστὰ σὲ μιὰ ἰσχυρὴ ἀντὶσταση. Τὶσυνέβει λοιπὸν ;

Ὅταν βρίσκουμε τὸν τρόπο νὰ διαφωτίσουμε καὶ πάλι τὴν κατάσταση, διαπιστώνουμε, πῶς ἡ αἰτία τῆς διαταράξεως ἔχει τὴν ἕδρα της στὴ βαθειὰ καὶ ἔντονη τρυφερότητα, ποὺ ὁ ἄρρωστος αἰσθάνεται γιὰ τὸ γιατρό, καὶ τὴν ὁποία δὲν δικαιολογοῦν, οὔτε ἡ στάση, οὔτε οἱ σχέσεις ποὺ ἀναπτύχθηκαν μεταξὺ τῶν δύο, κατὰ τὴ διάρκεια τῆς θεραπείας.

῾Η μορφὴ κάτ᾿ ἀπ᾿ τὴν ὁποία ἐκδηλώνεται ἡ τρυφερότητα αὐτὴ καὶ οἱ σκοποὶ ποὺ ἐπιδιώκει, ἐξαρτῶνται φυσικὰ ἀπ᾿ τὶς προσωπικὲς σχέσεις ποὺ ὑπάρχουν μεταξὺ τῶν δύο. Ἂν ἡ ἄρρωστη εἶναι μιὰ νεαρὰ κόρη καὶ ὁ γιατρὸς ἄνδρας ἐξ ἴσου νέος, αὐτὴ θὰ αἰσθανθῇ κανονικὸ ἐρωτικὸ αἴσθημα καὶ θὰ τὸ θεωρήσουμε φυσικὸ πῶς μιὰ νέα κόρη ἐρωτεύεται ἕναν ἄνδρα μὲ τὸν ὁποῖο συχνὰ βρίσκεται τὲτ ἀ τέτ, στὸν ὁποῖο ἀφηγῆται πολλὰ ἀπὸ τὰ ἰδιαίτερά της, καὶ ὁ ὁποῖος τῆς ἐπιβάλλεται μὲ τὴ θέση του σὰν σωτῆ·

ρας της καὶ θὰ ξεχάσουμε, ὅτι, στὴν περίπτωση αὐτὴ θὰ ἔπρεπε νὰ περιμένουμε ἀπὸ μιὰ γυναῖκα νευρωτική, μᾶλλον διατάραξη τῆς *libido*.

Ὅσο περισσότερο οἱ προσωπικὲς σχέσεις ποὺ ὑπάρχουν μεταξὺ τοῦ ἀσθενοῦς καὶ τοῦ ἰατροῦ ἀπομακρύνονται ἀπ᾽ τὴν περίπτωση αὐτή, τόσο περισσότερο θὰ διαπιστώνουμε τὴν ὕπαρξη τῆς ἴδιας συναισθηματικῆς καταστάσεως. Ἐπίσης συμβαίνει νὰ πρόκειται γιὰ μιὰ νεαρὴ γυναῖκα ἡ ὁποία δυστυχισμένη στὸ σπῆτι της, καταλαμβάνεται ἀπὸ σφοδρὸ πάθος γιὰ τὸν ἀνύπαντρο γιατρό, κι᾽ εἶναι ἕτοιμη νὰ ζητήση διαζύγιο γιὰ νὰ τὸν παντρεφτῆ, ἢ ὅταν τὰ ἐμπόδια κοινωνικοῦ χαρακτῆρα παρεμβάλλονται, δὲν θὰ δίσταζε νὰ γίνη ἐρωμένη του.

Αὐτὰ γίνουνται χωρὶς τὴν ἐπέμβαση τῆς ψυχαναλύσεως.

Στὴν περίπτωση ποὺ θ᾽ ἀπασχοληθοῦμε ἀκοῦμε ἀπὸ τὸ στόμα τῶν γυναικῶν καὶ τῶν κοριτσιῶν, πράγματα ποὺ φανερώνουν μιὰ καθωρισμένη στάση, ἔναντι τοῦ προβλήματος. Διατείνουνται ὅτι ἤξεραν πάντα, πῶς δὲν μποροῦν νὰ γιατρέψουν παρὰ μὲ τὸν ἔρωτα καὶ πῶς εἶχαν τὴ βεβαιότητα ἀπ᾽ τὴν ἀρχὴ τῆς θεραπείας ὅτι ἡ συναναστροφὴ μὲ τὸ γιατρὸ θὰ τοὺς ἔδινε ὅτι ἡ ζωὴ τοὺς εἶχε πάντα ἀρνηθῆ.

Μόνο χάρη σ᾽ αὐτὴ τὴν ἐλπίδα ξόδεψαν, κατέβαλαν κάθε προσπάθεια κατὰ τὴ διάρκεια τῆς θεραπείας καὶ ὑπερπήδησαν τὶς δυσκολίες τῆς ἐκμυστερεύσεως.

Καὶ θὰ προσθέσουμε ἐκ μέρους μας, μόνο ἐνθαρρυνόμενες ἀπὸ τὴν ἐλπίδα αὐτή, κατενόησαν πράγματα ποὺ γενικὰ δύσκολα πιστεύουμε. Μιὰ παρόμοια ὁμολογία μᾶς ἐκπλήττει καὶ ἀνατρέπει ὅλους τοὺς ὑπολογισμούς μας.

Εἶναι δυνατὸ νὰ μᾶς διέφυγε τὸ καλύτερο ἀτοῦ στὴν προσπάθειά μας. Ὅσο πραγματικὰ ἡ πεῖρα μας γίνεται μεγαλύτερη τόσο ὀλιγώτερο μποροῦμε ν' ἀντιδράσουμε σ' αὐτὴ τὴν κατάσταση, τὴν τόσο ταπεινωτικὴ γιὰ τὶς ἐπιστημονικές μας ἀπαιτήσεις, κατάσταση.

Θὰ μπορούσαμε νὰ πιστέψουμε στὴν ἀρχὴ πῶς ἡ ἀνά λυση σκόνταφτε σὲ μιὰ διατάραξη ποὺ προῆλθε ἀπὸ ἕνα τυχαῖο γεγονός, ἡ ὁποία δὲν εἶχε τίποτε τὸ κοινὸ μὲ τὴν καθαυτὸ θεραπεία.

Ὅταν ὅμως βλέπουμε τὴν τρομερὴ αὐτὴ προσκόλληση τῆς ἄρρωστης γιὰ τὸ γιατρὸ νὰ ἐπαναλαμβάνεται σὲ κάθε καινούργια περίπτωση, ὅταν βλέπουμε νὰ ἐκδηλώνεται ἀκόμα καὶ στὶς πειὸ δυσμενεῖς περιπτώσεις, κι' ἐκεῖ ὅπου ἡ δυσαναλογία μεταξὺ ἄρρωστης καὶ γιατροῦ ἔχει κάτι τὸ κωμικό, σὲ μιὰ νεαρὴ γυναῖκα πρὸς τὸν γέρο μ' ἄσπρα γένεια γιατρό, δηλαδὴ στὶς περιπτώσεις ὅπου κατὰ τὴν κρίση μας, δὲν ὑπάρχει ζήτημα, εἰδικότητος ἢ θελγήτρων, τότε εἴμεθα ὑποχρεωμένοι ν' ἀφήσουμε κατὰ μέρος τὴν ἰδέα τῆς τύχης, καὶ ν' ἀναγνωρίσουμε ὅτι πρόκειται γιὰ ἕνα φαινόμενο ποὺ παρουσιάζει τὶς στενώτερες σχέσεις μὲ αὐτὴ τὴν ἴδια φύση τῆς νοσηρῆς καταστάσεως.

Τὸ καινούργιο αὐτὸ φαινόμενο ποὺ ἀναγνωρίζουμε ἔστω καὶ μὲ βαρειὰ καρδιά. Δὲν εἶναι ἄλλο ἀπ' ἐκεῖνο ποὺ ὀνομάζουμε «ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΗ». Θὰ πρόκειται λοιπὸν γιὰ μιὰ μεταβίβαση τῶν αἰσθημάτων στὸ πρόσωπο τοῦ γιατροῦ, γιατὶ δὲν πιστεύω πῶς ἡ κατάσιαση ποὺ δημιουργήθηκε μὲ τὴ θεραπεία, μπορεῖ νὰ δικαιολογήση τὴν ἐκκόλαψη τῶν αἰσθημάτων αὐτῶν. Ὑποπτευόμαστε μᾶλλον πῶς ὅλη αὐτὴ ἡ συναισθηματικὴ εὐαισθησία ἔχει ἄλλη προέ-

λευση, πῶς ὑπῆρχε στὸν ἄρρωστο σὲ λανθάνουσα κατάσταση καὶ πῶς ἔχει ὑποστῆ τὴ μεταβίβαση στὸ πρόσωπο τοῦ γιατροῦ μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ψυχαναλυτικῆς θεραπείας. Ἡ μεταβίβαση μπορεῖ νὰ ἐκδηλωθῆ εἴτε σὰν συγκεχυμένη ἐρωτικὴ ἀπαίτηση, εἴτε μὲ πειὸ συγκρατημένες μορφὲς μπροστὰ σ' ἕναν ἡλικιωμένο γιατρό, ἡ νεαρὴ ἀσθενὴς μπορεῖ νὰ αἰσθανθῆ τὴν ἀνάγκη ὄχι νὰ γίνη ἐρωμένη του, ἀλλὰ νὰ τῆς φέρεται σὰν χαϊδεμένη κόρη, ἡ κλίση τῆς *libido* μπορεῖ νὰ συγκερασθῆ καὶ νὰ γίνη ἀχώριστη φιλία, ἰδεώδης, ποὺ δὲν ἔχει τίποτε τὸ αἰσθησιακό, μερικὲς γυναῖκες γνωρίζουν νὰ ὁδηγοῦν σ' ἔξαρση τὴ μεταβίβαση καὶ νὰ τὴν προτυποποιοῦν σὲ τρόπον ὥστε νὰ τὴν κάνουν κάτι βιώσιμο. Ἄλλες τὸ ἐκδηλώνουν κάτω ἀπὸ μορφὴ χυδαῖα, πρωτόγονη, τῆς πειὸ πολλὲς φορὲς ἀπίστευτη. Ἀλλὰ κατὰ βάθος πρόκειται πάντα γιὰ τὸ ἴδια φαινόμενο, ποὺ ἔχει, τὴν ἴδια καταγωγή.

Πρὶν νὰ ἐρωτηθοῦμε ποὺ πρέπει νὰ κατατάξουμε τὸ καινούργιο αὐτὸ φαινόμενο, ἂς μᾶς ἐπιτραπῆ νὰ συμπληρώσουμε τὴν περιγραφή του. Πῶς τὰ πράγματα ἐξελίσσονται στὶς περιπτώσεις ποὺ οἱ ἄρρωστοι εἶναι ἀρσενικοῦ γένους ; Θὰ μποροῦσε νὰ πιστέψη κανείς, ὅτι διαφεύγουν τὴ δυσάρεστη ἐπέμβαση τῆς φυλετικῆς διαφοροποιήσεως καὶ τῆς φυλετικῆς ἕλξης. Λοιπὸν δὲν διαφεύγουν οὔτε αὐτοί, οὔτε καὶ οἱ ἄρρωστες γυναῖκες.

Παρουσιάζουν τὴν ἴδιο προσήλωση γιὰ τὸν γιατρό, σχηματίζουν τὴν ἴδια ὑπερβολικὴ ἰδέα γιὰ τὶς ἰδιότητές του. λαμβάνουν τὸ μέρος του γιὰ κάθε τὶ ποὺ τὸν θίγει καὶ εἶναι ζυλότυποι ὅπως κ' οἱ γυναῖκες γιὰ ὅλους ποὺ τὸν πλησιάζουν στὴ ζωή, οἱ ἐξαρθείσες μορφὲς τῆς μεταβιβάσεως τοῦ ἄνδρα πρὸς ἄνδρα εἶναι τόσο συχνώτερες καὶ οἱ ἀ-

μεσες φυλετικὲς ἀπαιτήσεις πολὺ πειὸ σπάνιες ὥστε ἡ ἔκδηλη ὁμοφυλοφιλία παίζει στὸ πρόσωπο γιὰ τὸ ὁποῖο πρόκειται ἕνα ρόλο ὀλιγώτερο σημαντικὸ ἐν σχέσει μὲ τὴ χρησιμοποίησι τῶν ἄλλων συντελεστῶν τῶν συστατικῶν τοῦ ἐνστίκτου.

Στοὺς ἄρρενας ἄρρωστους ὁ γιατρὸς παρατηρεῖ συχνότερα ἀπὸ τὶς γυναίκες μιὰ μορφὴ μεταβιβάσεως ποὺ ἀπὸ πρώτη ὄψη, φαίνεται σὰν ἀντίφαση μέ ὅτι ἔχει περιγράψη ὥς τώρα, μιὰ ἐχθρικὴ μεταβίβαση ἤ ἀρνητική.

Ἄς σημειώσουμε κατ᾽ ἀρχὰς πῶς ἡ μεταβίβαση ἐκδηλώνεται στὸν πάσχοντα ἀπ᾽ τὴν ἀρχὴ τῆς θεραπείας καὶ ἐμφανίζεται γιὰ λίγο καιρὸ σὰν τὸ πειὸ σταθερὸ ἐλατήριο τῆς ἐργασίας.

Δὲν τὸ παρατηροῦμε καὶ δὲν ἀποσχολούμεθα μ᾽ αὐτὸ ἐφ᾽ ὅσον ἡ ἐνέργεια συντελεῖται πρὸς ὄφελος τῆς ἀνάλυσης ποὺ ἀπὸ κοινοῦ παρακολουθοῦμε.

Ἀλλὰ μόλις μεταμορφωθῆ σ᾽ ἀντίσταση ἐφιστᾶ ὅλη τὴ προσοχὴ καὶ διαπιστώνουμε πῶς οἱ σχέσεις του μὲ τὴ θεραπεία εἶναι δυνατὸν νὰ μεταβληθοῦν σὲ δυὸ διαφορετικὰ σημεία, πρῶτα ἡ στοργικὴ στάση γίνεται τόσο ἰσχυρὴ κι᾽ ἀντίθετη, τὰ σημεῖα τῆς φυλετικῆς προελεύσεως γίνονται τόσο καθαρὰ ὥστε προκαλεῖται ἐναντίον της μιὰ ἐσωτερικὴ ἀντίδραση· κατὰ δεύτερο λόγο δυνατὸ νὰ ἐξελειχθῆ σὲ μιὰ μεταβολὴ τῶν στοργικῶν αἰσθημάτων σ᾽ ἐχθρικά. Κατὰ ἕνα γενικὸ τρόπο τὰ ἐχθρικὰ αἰσθήματα ἐμφανίζωνται πραγματικὰ ἀργότερα ἀπ᾽ τὰ τρυφερὰ αἰσθήματα, πίσω ἀπ᾽ τὰ ὁποία κρύβουνται, ἡ συνύπαρξη καὶ τῶν μὲν καὶ τῶν δὲ ἀντικατοπτρίζει τὴν ἀμφιταλάντευση αὐτὴ τῶν αἰσθημάτων ποὺ φανερώνεται στὶς περισσότερες ἀπὸ τὶς σχέσεις μας, μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους.

Ὅπως τὰ τρυφερὰ αἰσθήματα, τὰ ἐχθρικὰ ἐπίσης εἶναι σημεῖο συναισθηματικῆς προσκολλήσεως, τὸ ἴδιο μὲ τὴ πρόκληση καὶ τὴν ὑπακοὴ ἐκφράζουν τὸ αἴσθημα τὴς ἐξαρτὴσεως ἄν καὶ μὲ ἀντίθετα σημεῖα... Εἶναι ἀναμφισβήτητο πὼς τὰ ἐχθρικὰ αἰσθήματα ἐναντίον τοῦ γιατροῦ ἀξίζουν τὸ ἴδιο τὸ ὄνομα τῆς «μεταβιβάσεως» γιατὶ ἡ δημιουργηθεῖσα μὲ τὴ θεραπεία κατάσταση δὲν δίδει κανένα πρόσχημα ἐπαρκὲς στὸ σχηματισμό του. Κατ᾿ αὐτὸ τὸν τρόπο ἡ ἀνάγκη στὴν ἀποία βρισκόμαστε νὰ παραδεχθοῦμε μιὰν ἀρνητικὴ μεταβίβαση, μᾶς ἀποδεικνύει πῶς δὲν γελαστήκαμε στὶς κρίσεις μας τὶς σχετικὲς μὲ τὴ θετικὴ μεταβίβαση ἢ τὰ τρυφερὰ αἰσθήματα.

Ποιὰ εἶναι ἡ προέλευση τῆς μεταβιβάσεως; Ποιὲς εἶναι οἱ δυσκολίες ποὺ μᾶς δημιουργεῖ; Πῶς μποροῦμε νὰ τὶς ὑπερπηδήσουμε; Τὶ κέρδος μποροῦμε στό τέλος νὰ βγάλουμε; Τόσα ζητήματα ποὺ δὲν μποροῦν νὰ ἐξετασθοῦν ἐν λεπτομερεὶα παρὰ μὲ τὴ λειτουργία τῆς τεχνικῆς τῆς ἀναλύσεως τὴν ὁποία θ᾿ ἀρκεσθῶ νὰ θίξω μόνο σήμερα. Βέβαια δὲ θὰ προχωρήσουμε στίς ἀπαιτήσεις τοῦ ἀρρώστου αὐτὲς ποὺ ἀπορρέουν ἀπ᾿ τὴ μεταβίβαση, ἀλλὰ θὰ εἶναι καὶ παράλογο νὰ τὶς ἀπορὶψουμε μὲ ὀργὴ καὶ μὲ τρόπο ὄχι φιλικό, ὑπερπηδοῦμε τὴ μεταβίβαση, δείχνοντας στὸν ἄρρωστο πὼς τὰ αἰσθήματά του ἀντὶ νὰ εἶναι προϊόντα τῆς σημερινῆς καταστάσεως του καὶ ν᾿ ἀπευθύνωνται πρὸς τὸ πρὸσωπο τοῦ γιατροῦ ἀναπαράγουν μιὰ προγενέστερη κατάσταση, τὸν ὑποχρεώνουμε νὰ ἐπανέλθη στὴν ἀνάμνηση. Ὅταν ἐπιτύχουμε αὐτὸ τὸ ἀποτέλεσμα ἡ μεταβίβαση τρυφερὴ ἢ ἐχθρικὴ ποὺ φαινόταν ν᾿ ἀποτελῆ τὴ σοβαρώτερη ἀπειλὴ στὴ ἐπιτυχία τῆς θεραπείας, μᾶς δίδει στὸ χέρι τὸ κλειδὶ μὲ τὴ βοήθεια τοῦ ὁποίου μποροῦ-

με νὰ εἰσχωρήσουμε στὶς μυστικώτερες πτυχὲς τῆς ψυχικῆς ζωῆς. Θὰ ἤθελα μολαταῦτα νὰ σᾶς πῶ κάτι γιὰ νὰ ἐξαλείψω τή πιθανὴ ἔκπληξή σας ἀπ᾽ τὸ ἀναπάντεχο αὐτὸ φαινόμενο.

Ἂς μή ξεχνοῦμε πραγματικὰ πὼς ἡ ἀρρώστεια τοῦ πάσχοντος τοῦ ὁποίου ἀναλαμβάνουμε τὴ ψυχανάλυση, δὲν ἀποτελεῖ φαινόμενο ἁπλῶς ἀλλὰ εἶναι ἕνα φαινόμενο σὲ διαρκεῖ ἀνάπτυξη, αὐστηρὰ ὁλοκληρωμένη κι᾽ ἐξέλειξη σὰν ἕνα ζωντανὸ ἄτομο. Ἡ ἀρχὴ τῆς θεραπείας δὲν δίνει τέλος στὴν ἐξέλειξη αὐτὴ, ἀλλὰ ὅταν ἡ θεραπεία ἐπιτύχη ν᾽ ἁρπάξη τὸν ἄρρωστο διαπιστώνουμε πὼς ὅλοι οἱ νέοι σχηματισμοὶ τῆς ἀρρώστειας δὲν ἀναφέρονται παρὰ σ᾽ ἕνα καὶ μόνο σημεῖο, στὶς σχέσεις τοῦ πάσχοντος μὲ τὸ γιατρό. Ἡ μεταβίβαση μπορεῖ ἔτσι νὰ συγκριθῆ μὲ τὸ ἐνδιάμεσο στρῶμα μεταξὺ τοῦ δένδρου καὶ τοῦ φλοιοῦ, στρῶμμα ποὺ δίνει τὸ ξεκίνημα γιὰ τὸ σχηματισμὸ καινούργιων ἱστῶν καὶ τὴν αὔξηση τοῦ πάχους τοῦ δένδρου. Ὅταν ἡ μεταβίβαση ἀποκτᾶ παρόμοια σπουδαιότητα ἡ ἐργασία ποὺ ἔχει σὰν ἀντικείμενο τὶς ἀναμνήσεις τοῦ ἀρρώστου ὑφίσταται μιὰ σημαντικὴ ἐπιβράδυνση.

Μποροῦμε νὰ ποῦμε πὼς δέν ἔχουμε τότε νὰ κάνουμε μὲ τὴ προγενέστερη ἀρρώστεια τοῦ πάσχοντος ἀλλὰ μὲ μιὰ νεοσχηματισμένη καὶ μεταμορφωμένη νεύρωση ἡ ὁποία ἀντικαθιστᾶ τὴν πρώτη.

Τὸ καινούργιο αὐτὸ στρῶμα πού ἔρχεται νὰ πάρη θέση πάνω στὴ συναισθηματικὴ κατάσταση τὸ παρακολουθοῦμε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τὸ εἴδαμε νὰ γεννιέται, ν᾽ ἀναπτύσσεται καὶ προσανατολιζόμαστε τότε πειὸ εὔκολα γιατὶ κατέχουμε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι τὸ κέντρο.

Ὅλα τὰ συμπτώματα τοῦ ἀρρώστου ἔχασαν τὴ πρω

ταρχική τους σημασία καὶ ἀπέκτησαν μιὰ καινούργια ἔννοια ἐν σχέσει μὲ τὴ μεταβίβαση, Ἤ μᾶλλον δὲ μένουν ἀπ᾽ αὐτὰ συμπτώματα παρὰ ἐκεῖνα ποὺ ὑπέστησαν μία παρόμοια μεταμόρφωση. Ὑπερπήδηση τῆς καινούργιας αὐτῆς τεχνητῆς νευρώσεως σημαίνει ἐξαφάνηση τῆς ἀρρώστειας ὕστερα ἀπὸ τὴ θεραπεία.

Τὰ δυὸ αὐτὰ ἀποτελέσματα πᾶνε μαζὺ κι᾽ ὅταν τὰ ἐπιτύχουμε ἡ θεραπευτική μας ἀποστολὴ ἔχει τελειώσει. Ὁ ἄνθρωπος πού στὶς σχέσεις του μὲ τὸ γιατρὸ ἔγινε φυσιολογικὸς κι᾽ ἀπελευθερώθηκε ἀπ᾽ τὶς ἀπωθημένες τάσεις θὰ παραμένη ἔτσι στὴ κανονική του ζωὴ καἰὅταν ὁ γιατρὸς παίζη τὸν προηγούμενο ρόλο στὴ ζωή του.

Στὶς ὑστερικὲς καταστάσεις, στὶς ὑστερικὲς ἀγωνίες καὶ στὶς ἐνοχλητικὲς νευρώσεις εἶναι πού ἡ μεταβὶβαση παρουσιάζει αὐτὴ τὴν ἐξαιρετικὴ σπουδαιότητα, βασικὴ μᾶλιστα ἀπ᾽ τὴν ἄποψη τῆς θεραπείας.

Γι᾽ αὐτὸ καὶ δικαιολογημένα τὶς ὀνόμασαν «νευρώσεις τῆς μεταβιβάσεως».

Ἐκεῖνος ποὺ κάμνοντας ψυχανάλυση εἶχε τὴν εὐκαιρία νὰ σχηματίση ἀκριβὴ γνώμη γιὰ τὴ φύση τῆς μεταβιβάσεως γνωρίζει νὰ μὴν ἀμφιβάλλη ὡς πρὸς τὴ φύση τῶν ἀπωθημένων τὰσεων ποὺ ἐκφράζονται μὲ τὰ συμπτώματα τῶν νευρώσεων αὐτῶν καὶ δὲν θ᾽ ἀποκτήση ἄλλη πειὸ πειστικὴ ἀπόδειξη πειὸ πειστικὴ γιὰ τὴ σχετικὴ μὲ τὴ *libido* φύση της.

Μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι ἡ βεβαιότητά μας σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία ἡ σπουδαιότητα τῶν συμπτωμάτων ἔχει τὴ ρίζα τῆς στὴν ἰδιότητά τους, ὡς ἀναπληρωματικῶν ἱκανοποιήσεων τὴ *libido*, δὲν ἔλαβε τὴν ὁριστική της ἐπιβε-

βαίωση παρὰ μὲ τὴ διαπίστωση τοῦ γεγονότος τῆς μεταβίβασης.

Τώρα πειὰ ἔχουμε ἕνα λόγο περισσότερο νὰ καλυτερέψουμε τὴ προγενέστερη δυναμικὴ ἀντίληψή μας τὴ σχετικὴ μὲ τὸ μηχανισμὸ τῆς θεραπείας κι᾿ ἕνα ἀκόμα λόγο νὰ τὴν ἐναρμονίσουμε μὲ τὸ καινούργιο τρόπο ἀντιλήψεως. Ὅταν ὁ ἄρρωστος φτάνει στὸ σημεῖο ν᾿ ἀρχίση τὴ κανονική του πάλη μὲ τὴν ἀντίσταση τῆς ὁποίας τὴν ὕπαρξη τοῦ φανέρωσε ἡ ἀνάλυση ἔχει ἀνάγκη μιᾶς ἰσχυρῆς ὁρμῆς ποὺ θὰ στρέφει τὴν ἀπόφαση πρὸς τὸ σημεῖο ποὺ ἐπιθυμοῦμε, δηλαδὴ πρὸς τὴ κατεύθυνση τῆς θεραπείας. Χωρὶς αὐτὸ ἴσως νὰ ἔκλινε πρὸς τὴν πλευρὰ τῆς ἐπανόδου τῆς προγενέστερης κατάστασης καὶ νὰ ἐπέβαλε καὶ πάλι τὴν ἀπώθηση σ᾿ ὅτι εἴχαμε φέρει στὴ συνείδηση.

Ἐκεῖνο ποὺ παίζει ἀποφασιστικὸ ρόλο στὴν ἐξέλειξη τῆς πάλης αὐτῆς δὲν εἶναι ἡ πνευματικὴ διείσδυση τοῦ ἀρρώστου—δὲν εἶναι οὔτε ἀρκετὰ δυνατὴ οὔτε ἀρκετὰ ἐλεύθερη γι᾿ αὐτὸ—ἀλλὰ μοναδικὰ ἡ στάση του ἔναντι στὸν γιατρό. Ἂν ἡ μεταβίβαση εἶνα θετική, περιβάλλει τὸ γιατρὸ μὲ μεγάλη ἀξία, μεταβάλει τὶς ὁδηγίες καὶ τὶς ἀντιλήψεις τοῦ τελευταίου αὐτοῦ σὲ ἄρθρα πίστεως Χωρὶς τὴ μεταβίβαση ἢ ὅταν ἡ μεταβίβαση εἶναι ἀρνητικὴ ὁ ἄρρωστος δὲν δίδει καμμιὰ προσοχὴ στὰ λόγια τοῦ γιατροῦ. Ἡ πίστη ἀναζωογονεῖ στὴν περίπτωση αὐτὴ τὴν ἀρχὴ τῆς γεννήσεώς της, εἶναι προϊὸν τῆς ἀγάπης καὶ δὲν εἶχε στὴν ἀρχὴ ἀνάγκη ἀπὸ ἐπιχειρήματατα. Μόνον ἀργότερα ἀποδίδει σ᾿ αὐτὰ ἀρκετὴ σπουδαιότητα γιὰ νὰ τὰ θέση κάτ᾿ ἀπὸ μιὰ κριτικὴ ἐξέταση.

Τὰ ἐπιχειρήματα ποὺ δὲν ἀπορρέουν ἀπὸ ἀγαπητὰ πρόσωπα, δὲν ἐξασκοῦν καὶ δὲν ἐξήσκησαν τὴν παραμι-

κρὴ ἐνέργεια στὴ ζωὴ τῶν περισσοτέρων ἀνθρώπων. Ἔτσι ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι προσιτὸς πνευματικῶς, παρὰ ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς διὰ τῆς *libido* ἀντιμετωπίσεως τῶν πραγμάτων. Τὴν ἀντίληψή μας αὐτὴ τὴν στηρίζουν πλεῖστοι λόγοι καὶ τὸ πράγμα αὐτὸ εἶναι ἐπίφοβο τὸ νὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ βαθμὸ τοῦ ναρκισισμοῦ του, ὁ βαθμὸς τῆς ψυχαναλυτικῆς ἐπιδράσεως τῆς καλυτέρας ἀκόμα.

Ἡ ἰδιότης τῆς συγκέντρωσης τῆς ἐνεργείας τῆς *libido* πάνω σὲ πρόσωπα πρέπει νὰ ὑπάρχῃ σὲ κάθε φυσιολογικὸν ἄνθρωπο Ἡ τάση πρὸς μεταβίβαση ποὺ διαπιστώσαμε στὶς νευρώσεις ποὺ προαναφέραμε πειὸ πάνω δὲν ἀποτελεῖ παρὰ μιὰ ὑπερβολὴ σοβαρή, τῆς γενικῆς αὐτῆς ἰδιότητος. Θὰ ἦταν μόλα ταῦτα πρωτότυπο, ἄν ἕνα σημεῖο τοῦ χαρακτῆρος τόσο διαδομένος καὶ τόσο σημαντικὸ δὲν ἐτύχαινε προσοχῆς οὔτε θὰ ἐκτιμᾶτο σύμφωνα μὲ τὴν ἀξία του.

Δὲν διέφυγε τὴν προσοχὴ μερικῶν διορατικῶν παρατηρητῶν. Ἔτσι ὁ Bernheim ὁ ὁποῖος ἔδειξε μίαν ἰδιαιτέραν παρατηρητικότητα ἱδρύων τὴν θεωρίαν τῶν ὑπνωτικῶν φαινομένων ἐπὶ τῆς ἀρχῆς, ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι ὡς ἕνα σημεῖο ἐπιδεκτικοὶ ὑποβολῆς. Ἡ ἐπιδεκτικότητα γιὰ ὑποβολὴ δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπό τὴ τάση πρὸς μεταβίβαση μὲ τὴ στενωτέρα ἔννοια δηλαδὴ χωρὶς νὰ ληφθῇ ὑπ᾽ ὄψει ἡ ἀρνητικὴ μεταβίβαση.

Ὁ *Bernheim* μολαταῦτα δὲν μπόρεσε ποτὲ νὰ πῇ τὶ ἀκριβῶς εἶναι ὑποβολὴ καὶ πώς γίνεται. Ἦταν γι᾽ αὐτὸν ἕνα θεμελιῶδες γεγονὸς τοῦ ὁποίου δὲν ἦταν ἀπαραίτητο ν᾽ ἀναζητηθῇ ἡ καταγωγή. Δὲν εἶδε τὸ δεσμὸ ἐξαρτήσεως ποὺ ὑπάρχει μεταξὺ τῆς «ἐπιδεκτικότητας στὴν ὑποβολή» ἀπὸ τὴ μιὰ καὶ τὴ φυλετικότητα καὶ τῆς ἐνεργείας

τῆς *libido* ἀπ' τὴν ἄλλη. Πρέπει νὰ διευκρινίσωμε πῶς ἂν ἐγκαταλείψαμε στὴν τεχνική μας τὴ *libido*, τὸ κάναμε γιὰ ν' ἀνακαλύψουμε καὶ πάλι τὴν ὑποβολὴ μὲ τὴ μορφὴ τῆς μεταβιβάσεως.

Ἀλλὰ ἐδῶ σταματῶ καὶ σᾶς δίνω τὸ λόγο. Βλέπω πὼς μιὰ παρατήρηση ἐπιβάλλεται στὸ πνεῦμα σας, μὲ τέτοια ἐπιμονὴ ὥστε θὰ σᾶς ἔκαμνε ἀνίκανους νὰ παρακολουθήσετε τὴν ἔκθεσή μου, ἂν δὲν σᾶς ἔδιδα τὴν εὐκαιρία νὰ ἐκφρασθῆτε.

«Καταλήγετε λοιπὸν στὸ νὰ παραδεχθῆτε μοῦ λέτε, πὼς ἐργάζεσθε μὲ τή βοήθεια τῆς ὑποβολῆς, σὰν τοὺς ὀπαδοὺς τῆς ὕπνωσης. Τὸ ὑποπτευόμαστε ἀπὸ καιρὸ. Σὲ τὶ σᾶς ἐξυπηρετοῦν λοιπὸν ἡ ἀναπόληση τῶν περασμένων ἢ ἀνακάλυψη τοῦ ἀσυνειδήτου, ἡ ἑρμηνεία κ' ἡ ἐπανεξήγηση τῶν παραμορφώσεων, ὅλη αὐτὴ ἡ καταβολὴ κόπου, χρόνου, χρήματος, ἂν ἡ ὑποβολὴ εἶναι ὁ μοναδικὸς ἀποτελεσματικὸς συντελεστὴς; Γιατὶ δὲν ὑποβάλετε ἄμεσα ἐναντίον τῶν συμπτωμάτων, σὰν τοὺς ἄλλους τιμίους ὑπνωτιστάς; Καὶ ὕστερα θέλοντας νὰ δικαιολογηθῆτε γιατὶ κάνατε μιὰ τόσο μακρυνὴ διαδρομή, ἀναφέρετε τὶς πολυάριθμες καὶ σημαντικὲς ψυχολογικὲς ἀνακαλύψεις ποὺ κάματε καὶ τὶς ὁποῖες ἡ ἄμεση ὑποβολὴ δὲν κατορθώνει νὰ φανερώση, ποιὸς μᾶς ἐγγυᾶται γιὰ τὴ σοβαρότητα τῶν ἀνακαλύψεων αὐτῶν; Μήπως δὲν μποροῦν κι' αὐτὲς ἀκόμα νὰ εἶναι συνέπειες τῆς ὑποβολῆς καὶ μάλιστα μιᾶς παρὰ τὴ θέληση ὑποβολῆς; Δὲ μπορεῖται μὲ τὴν ἴδια μέθοδο νὰ ἐπιβάλετε στὸν ἄρρωστο ὅτι θέλετε κι' ὅτι σᾶς φαίνεται σωστό;»

Ὅτι μοῦ λέτε εἶναι ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέρον κι' ἀξίζει νὰ λάβη τὴν ἀπάντηση. Δὲν εἶναι ὅμως τῆς στιγμῆς ἡ

ἀπάντηση. Γιὰ σήμερα ἀρκοῦμαι στὴν ὁλοκλήρωση τῶν ὅσων σᾶς εἶπα. Γιὰ τὴν ἀκρίβεια σᾶς εἶχα ὑποσχεθῆ νὰ σὰς πῶ ἐξηγῶντας μὲ τὴ μεταβίβαση πῶς οἱ θεραπευτικὲς μαςπροσπάθειεςἀποτυχαίνουν στὶς ναρκισιστικὲς νευρώσεις.

Θὰ τὸ κάμω μὲ λίγα λόγια καὶ θὰ δῆτε πὼς ἡ λύση τοῦ αἰνίγματος εἶναι ἀπ᾽ τὶς ἁπλούστέρες καὶ ἐναρμονίζεται μὲ τ᾽ ἄλλα. Ἡ παρατήρηση ἀποδεικνύει πὼς οἱ ἄρρωστοι ποὺ προσβάλλονσαι ἀπ᾽ τὴ ναρκισιστικὴ νεύρωση δὲν κατέχουν τὴν ἱκανότητα τῆς μεταβίβασης ἢ κατέχουν ἀνάξια λόγου ὑπόλοιπα.

Ἀποκρούουν τὸ γιατρὸ ὄχι μ᾽ ἐχθρότητα ἀλλά μ᾽ ἀἀδιαφορία.

Γι᾽ αὐτὸ δὲν εἶναι ἐπιδεκτικοὶ στήν ἐπίδρασή του, ὅτι λέγει τοὺς ἀφήνει ψυχροὺς, μὲ κανένα τρόπο δὲν τοὺς κάνει ἐντύπωση, ἐπίσης τὸ σύστημα θεραπείας τόσο ἀποτελεσματικὸ στοὺς ἄλλους ποὺ συνίσταται στὴν ἀναζωογόνηση τῆς παθογόνου σύγκρουσης καὶ στὴν ὑπερπὴδηση τῆς ἀντίστασης ποὺ προβάλλει ἡ ἀπώθηση, δὲν ἔχει πειὰ καμμιὰ ἀποτελεσματικότητα.

Μένουν ὅτι εἶναι : Ἔκαμαν μέχρι τώρα ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας ἀπόπειρες ἀποκατάστασης εὐνοϊκῶν συνθηκῶν τῆς ὑγείας των, οἱ ἀπόπειρες αὐτὲς κατέληξαν σὲ ἀποτελέσματα παθολογικὰ.

Δὲν μποροῦμε πειὰ τίποτε ν᾽ ἀλλάξουμε.

Στηριζόμενος πάνω στὰ κλινικὰ δεδομένα ποὺ μᾶς ἔδωκαν οἱ ἄρρωστοι αὐτοί, βεβαιώσαμε ὅτι σ᾽ αὐτούς ἡ *libido* ἀποσπάσθηκε ἀπὸ τ᾽ ἀντικείμενα καὶ μεταμορφώθηκε σὲ *libido* τοῦ ἐγώ. Πιστέψαμε πῶς μποροῦμε μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ νὰ διαφοροποιήσουμε τὴν νεύρωση αὐτὴ ἀπ᾽

τὴν πρώτη μορφὴ τῶν νευρώσεων (ὑστερία ἀγχώδεις νευρώσεις κ.τ. λ.)

Ὁ τρόπος ποὺ φέρεται ὁ ἀσθενὴς κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ψυχαναλυτικῆς θεραπείας εἶναι ἡ δική μας προοπτική. Μὴ παρουσιάζοντας πειὰ οἱ ἄρρωστοι τὸ φαινόμενο τῆς μεταβίβασης διαφεύγουν ἀπὸ τὴ δικαιοδοσία μας καὶ δὲν μποροῦν νὰ γιατρευθοῦν μὲ τὰ μέσα ποὺ διαθέτουμε.

Τέλος

ΕΞΕΔΟΘΗΣΑΝ!

Α. Σοπενάουερ
«Ἡ Γυναῖκα καὶ ἡ Τέχνη»

Σ. Φρόϋντ
«Ἡ Θεωρία τῆς Μεταβιβάσεως στὴν Ψυχανάλυση»

ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ «ΣΤΟΧΑΣΜΟΥ»

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΚΔΟΣΕΩΝ:
Κ. Κυριάκης - Εὐτ. Μπογδάνος - Υ. Βασιλειάδης - Κ. Δ. Στάμου - Γιάν. Ζαΐρης.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΕΩΝ:
Χ. Βασιλειάδη

Ἀλληλογραφία—ἐμβάσματα κ.λ.
Κ. Ν. Κυριάκην ὁδὸς Ἀχαρνῶν 149

ΤΥΠΟΙΣ: ΑΝ. Κ. ΚΑΙΤΑΤΖΗ, ΑΝΑΞΑΓΟΡΑ 20 ΤΗΛ. 53494, ΑΘΗΝΑΙ